Joulukuu
18. päiv
2025

Nummõr
25 (603)

Leht mass 1,5 €

UMA LEHT

VANA–VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Haabjamiis Ruukli Aivar Eesti kõgõ vanõmbast sõiduriistast

Kae lk 2

Timahavadsõ Uma Lehe jututalossõ kokkovõttõ

Kae lk 3

Oppus, kuis pindride vaihõl ello jäiä

Kae lk 4

9 771406 922005

Järgmäne Uma Leht tulõ
2026. aastaga
15. vahtsõaastakuu pääväl.

Ilosat jõuluaigu ja hüvvä vahtsõt aastakka!

Uma Lehe toimõndus

Valla lätt «Mino Võromaa» 39. võistlus

Võro instituut om kuulutanu vällä 39. latsi ja nuuri võrokiilside kirätöie võistlusõ «Mino Võromaa». Võistlusõlõ oodõtas kõiksugutsit kirätöid: juttõ, luulõtuisi, naľajuttõ, näütemängõ, katõkõnnit, märgotuisi, laulõ jne. Timahava saa valli kuvvõ teemä hulgast:

1. Miä minno üten haard (sport, muusiga, TikTok vai miäki muu)
2. Ja ussõ takan olľ…
3. Ku ma olõssi oppaja, sis…
4. Mi perren/külän om alalõ üts vana kommõ
5. Kas ikkõ vai naarda?
6. Kunstmudsu vai perismudsu puult vai vasta

Kimmäle või kõgõst muust kah kirota. Hinnatas vannusõrühmi perrä (I–III, IV–VI, VII–IX ja X–XII klass). Võistlustöid oodõtas radokuu 14. pääväs (14.02.2026) e-postiga kaile.kabun@wi.ee. Ku tüüd kuigi e-postiga saata ei saa, või käsikirä tuvva/saata Võro instituuti (Tartu 48, 65609 Võro). Parõmbilõ kirotajilõ avvohinna! Lähembält saa võistlusõ kotsilõ küssü tel 525 3215 (Kabuna Kaile).

UL

57 708 päivä pikk luulõrändämine. Võromaa keskraamadukogon saa kaia eesti luulõraamatulõ pühendedüt näütüst «57 708 päivä märgilist eesti luulõt». Muu hulgan tulõtas välläpanõk miilde, et käü eesti raamadu aastak. Rändnäütüsele om valit 30 luulõteost tsihiga näüdädä eesti luulõtraditsiooni kirivüst. Säändse valigu omma tennü kolm nuurt kirändüstiidläst: Kauri Rahel Ariel, Savimägi Katrinka Josephine ja Vesteli Kerstin.

Välläpanõkihe omma Runneli Hando ja Alveri Betti kõrvalõ mahtunu tunnõdu võro kiränigu Kauksi Ülle ja Contra ummi luulõkogodõga «Contrarünnak» (2004) ja «Hanõ vai luigõ: tossin lugulaulu» (1989), niisama Põlvan sündünu ja vähämb teedä Kulla Gregor uma proosaluulõga. Arv 57 708 märk kõgõ seo man päivi, mille sisse luulõn rändämine Koidulast kooni Pihelgasõ Carolinani jääs.

«Mi olõmi vällä märknü raamadu, miä tähüstäse eesti luulõ tii pääl määnestki käänängut,» ütel Kauri Rahel Ariel välläpanõgi vallalõ tegemisel.

KABUNA KAILE jutt ja pilt

Lükkä punkrilahingu aastapäiv

RAHMANI JAN

28. joulukuul saa 80 aastakka lahingust Nursi lähkül Lükkä Luhasuun, kon Nõvvokogo siseväe ründsi varra hummogu mõtsavelli punkrit. Lahingun sai hukka ütessä mõtsavelle, kolm pässi piirdjide käest pakku. Kaitsõliidu ja MTÜ Nursi Tegusad iistvõtmisõl om Lükkä punkrilahingu mälehtüspäivä üten matkaga peetü 2014. aastagast pääle.

RAHMANI JANI PILT

Kaitsõliitlanõ Hundi Indrek Lükkä punkrilahingu raamatuga mõtsavelli mälehtüskivi man.

«Lükkä punkri aolugu nakkas pääle 1945. aastaga keväjä, ku kats Võromaalt peri luurajat, kiä olli Soomõn Haukka luurõgrupin välläoppamisõ saanu, naksi hinnäst tan varjama,» seletäs Hundi Indrek, kiä om Kaitsõliidu puult mälehtüspäävä kõrraldaja ja raamadu «Lükkä punkrilahing» üts autor.

Punkri om ehitet peenükeisist kuurmada palgõst parvõ pääle. Punkrin elänü mehe korssi külärahva ja tõisi mõtsavelli abiga teedüst Nõvvokogo väki kotsilõ. Punkrin olnu trükümassina abiga trüküti lindlehti, midä kooliopilasõ aviti lakja vitä.

Et hinnäst Lükkä punkrin käknü mõtsavele otsõva läbikäümist tõisi mõtsavelli ja külärahvaga, naaś teedüs punkri kotsilõ lakja minemä. Lahingupäävä hummogu käkse hinnäst punkrin 12 mõtsavelle. «Lahingupääväl olľ lumi maan, lummõ sattõ, ilm olľ pilven. Kell 5 hummogu olľ lahingu alostusaig. NKVD-l pidi olõma hää tiijuht, kiä löüdse pümmen suun tii. Punkri ussõ ette olľ säet NKVD kumpanii, 100 mehe ümbre. Magavilõ mõtsavellile visati läbi aknõ granaat sisse,» kõnõlõs Hundi Indrek.

Unõsegädse mõtsavele naksi vasta laskma. Lahingu käügin pässi kolm miist minemä, ülejäänü ütessä saiva surma. «Kõik kolm miist võeti ildampa kinni, a näide lahingu aol punkrin olõmist es sutõta är näüdädä,» tiid Hunt.

Vahtsõl aol naati lahingupaika otsma ja päält pikkä otsmist löüti tuu 2008. aastagal kätte. 2009. aastagal tetti valalõ mälehtüskivi mõtsavellile Võro-Valga tii veeren. Tuust aost pääle om lahingu aastapäivä tähüstet kündlide palama pandmisõga mõtsavelli avvos, a 2014. aastagast, ku punkri vahtsõst üles ehitedi ja tetti laudtii punkri mano, tähüstedäs lahingu aastapäivä matkaga. Timahava võiva kah kõik huvilidsõ matkast ja mälehtüspääväst ossa võtta. Matka alostus om kell 10 Nursist. Perän matka peetäs mälehtüskivi man kell 12 väiku mälehtüsminot ja palvus, edesi mindäs Nursi külämajja, kon näüdätäs raamatut Lükkä punkrilahingust, kõnõldas mõtsavellist ja vabahusvõitlusõst ja om väiku kontsõrt.

Hundi Indreku meelest avitas mõtsavelli meelenpidämine tuud kah meelen pitä, et meil om egäl aol olnu inemiisi, kiä omma tahtnu võidõlda Eesti vabahusõ iist. «Seo om osa mi aoluust, mis näütäs, et mi ei olõ kõgõ lepnü tuuga, miä om meile pääle sunnitu. Olõmi õks tahtnu umakeelist ja umameelist umma riiki. Ma arva, et tuu olõ-i siiäni muutunu, kuigi vahepääl tunnus, et olõmi palľo mugavas jäänü,» löüd tä.

Anti vällä Kreutzwaldi mälehtüsmetäl ja stipendiüm

Minevä pühäpäävä peeti Võrol Kreutzwaldi muusõumin Lauluesä mälehtüspäivä, kon anti kätte timahavanõ Kreutzwaldi mälehtüsmetäl ja stipendiüm.

Mälehtüsmedäli sai timahava tohtrõ Suija Rein, kiä om uurnu ja tähtsäs pidänü Kreutzwaldi ku tohtrõ tegemiisi. Medälisaaja pidi ka väiku ettekandõ tuust, määndse olli Kreutzwaldi tüütegemise olo ja põhimõttõ.

Kreutzwaldi stipendiüm andas Lauluesä testamendi perrä ütele noorõlõ inemisele, kiä om viil uma tii algusõn. Timahavanõ stipendiümisaaja olľ Põlva gümnaasiumi opilanõ Häelme Ketlin, kiä om hää opitüün, a jõud kooli kõrvalt ka hulga muud är tetä.

UL

RAHMANI JANI PILT

Timahavadsõ avvohinnasaaja Suija Rein ja Häelme Ketlin.

Võromaa muusõumin tetäs vallalõ Ohaka Valduri maalinäütüs

19. joulukuul kell 17 tetäs Võromaa muusõumi gallõriin valla Ohaka Valduri 100. sünnüaastapääväle pühendet näütüs «Nigu luudus lupa».

Välläpanõk näütäs anniga eesti maalikunstnigu kirivät luumistüüd, mille jaos tä sai hulga aastidõ joosul inspiratsiuuni ja joudu ka Võromaalõ Kütiorgu säetün suvõkoton.

Näütüse kuraator om kunstitiidläne Pählapuu Liis. Üten Ohaka Valduri luumistüüd tutvas tegevä näütüsega ilmus timä sulõst ka monograafia kunstnigu elo- ja luujatiist.

UL

MÄRGOTUS

Sõit elo kipõtii pääl

No om seo õks sõit olnu! Ei tiiä, kuis teil, a mu jaos om seo pia läbi saaja 2025. aastak müüdä lännü nigu kipõtii pääl, kon kõik vuhisõs niimuudu müüdä, et ei olõ aigu kohegi sissegi käändä. Om olnu hulga tegemiisi, toimõndamist, tõlkmist. Om tulnu tähistä egäsugumaidsi tähtpäivi ja kokko trehvädä uutmalda ja oodõtuisi juhtumiisiga.

12. jõulukuu pääväl (12.12) kell 12.12 panni arvudi kinni ja otsusti, et inämb ma seo päiv tüüd ei tii. Lätsi sõpru poolõ sanna, midä nä olli riididsel pääväl otsustanu küttä. Ku edimält olli kutsmisõ pääle ütelnü, et ei olõ aigu, sis no sai äkki selges, et aigu tulõ võtta. Muido põrutat viil tävve huuga vasta saina.

Iin om pühhiaig. Ka tuu aig tüküs inämbüisi maru kipõ olõma: om vaia egäle poolõ jõuda ja kõik tegemädä tüü ja toimõndamisõ viil är tetä. Siski tasus vahepääl hindäle miilde tulõta, et kõiki ilmaasju är aia nigunii ei jõvva ja kõik ilma tüü saa-i nigunii ilmangi tettüs. Ja vähembält üts sannankääk sõpru ja umatsidõ seltsin mahus kimmäle viil seo aastaga sisse är. Tege pää klaaris ja and jõudu vahtsit tsihte säädi.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMA LEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpääväl.
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin
E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21
Kodoleht: umaleht.ee
Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841, jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster, latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum, Aapo Ilves, Kaido Kama, Ülle Kauksi, Rainer Kuuba, Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: AS Õhtuleht Kirjastus, tellimine.ee, tel 617 7717

Eesti kõgõ vanõmb sõiduriist

Pia otsa saaja aastak om arkeoloogõl olnu tulolinõ. Lööti nii Eesti kõgõ vanõmb maja ku Eesti kõgõ vanõmb sõiduriist. Liikmine viiteid pite küünüs inemiskunna alostusõaigu. Kalapüüdmine om üts mi vanõmbit elovaldu. A midä mi tiiämi loodsikidõ kotsilõ, minka nuu aastatuhandidõ-tagodsõ edevanõmba jõki ja järvi pääl toimõndi? Väega veidü tiiämi. Kaĥos omma muistitsidõ loodsikidõ arkeoloogilidsõ löüdmise väega harva. Katõ tuhandõ aastaga vannudsõ Kerigumäe järve ruhe tulõminõ om ku märk. Seeniaoni es olõ Eestin lõvvet umma eelaoluulist viisõiduriista.

Lätläse lõvvi 1930. aastidõ lõpun kiviaolidsõ Sarnate suu-elokotusõ Ventspilsi liinast lõunõ puul. Muu hulgan kaivõti suust vällä kolmõ ütepuuloodsigu jätüsse, üts haavapuust ja kats tammõst. Kümme aastakka ildampa tulĭ Sarnatest vällä viil kats ruhelöüdü. Suurõmb, tammõpuust katsa miitre pikku ruhi om alalõ püsünü pia üten tükün ja toda saa Riian muusõumin nätä. Vanõmba Sarnatest lövvedü ütepuuvene omma 5000 aastakka vana.

Leedulaisi kõgõ vanõmb ruhepaat löüti Palangast tsipa põĥapoolõ Šventoji muistidsõ ao elopaiga välläkaibmisõl 2015. aastagal. Vannus määräti Šventoji ruhele Sarnate kõgõ vanõmbast paadist puul tuhat aastakka noorõmbas. Ehitedü sis umbõs kiviao ja pronksiao vaihtusõl. Häste alalõ püsünü ruhe mõõdi omma: pikkus kuus miitret, lakjus 60 sendimiitret, korgus 30 sendimiitret. Lähküst löüti viil ligi kolm miitret pikk tammõplank, miä arvatas ollõv ütepuuloodsikulõ stabiilsust andva külgmäne ujok.

Euruupa kõgõ vanõmb sõiduriist om kümme tuhat aastakka vana Pesse ruhi Hollandin. Tuu löüdse säidsekümmend aastakka tagasi üts kopamiis, kiä

RUUKLI AIVAR,
haabjaehitäjä ja -tarvitaja Suumaalt

ehiť läbi suu kipõtiid. Miis pidi lövvetüt lihtsäle palgis, a paiklik talomiis Wandersi Hendrik näkĥ palgin loodsikut, vei tollõ tiidläisi kätte ja no om pedäjätüvest ehitet ütepuuloodsik Drentsi muusõumin Asseni liinan rahvalõ kaemisõs vällä pant. Muusiän, Eesti kõgõ vanõmb maja, miä seo sügüse löüti Sindi-Lodjast, om Pesse ruhest kats-kolm tuhat aastakka noorõmb.

Kõgõ vanõmba lövvedü ruhe omma nii nigu Pesse, Sarnate vai Šventoji ruhe inämbüisi kas tammõst vai pedäjäst. Kimmäle om ütepuuloodsikit ehitet pehmembäst puust kah, nigu haab vai lõhmus. Puuliigist tähtsämb om ruhemeistre jaos palgi jämmüs. Periselt om pehmembä puumatõrjaliga lõhmust vai haaba kivikirvõga hoobis mõnusamb ja lihtsämb seest tühäs rako. A saman mädänes pehme puu kah kipõstõ. Seo seletäs, mille arkeoloogi löüdvä päämädselt õnnõ kõvast puust loodsikit. Ja arvada seletäs ülepää väiku muistidsidõ loodsikidõ löüdminõ toda kah, et muistidsõ ao paadiehitäjä pei õigõs rako ummi paatõ inämbüisi õkva nimelt lõhmussõst vai haavast.

Kerigumäe ruhe kotsilõ tulõ muidogi üles mito küsümüst. Muusõumirahvalõ tulĭ teedüs järve kaldõ pääl olõvast loodsigujupist luudusõpiltnigu käest. A kiä ja kuis timä löüdse ja määndsest paigast järven tä täpsele loodsigutükü vällä vinnaś? Ku vastus seolõ küsümüsele om olõman, vast sis om võimalik olõman olõva mano löüdä üles viil mõni jago seost viisõiduriistast.

Meil om üts loodsiguots, a määne võinu vällä nätä terve loodsik? Taa om küländ kitsas. Et inemist kanda, pidi tä olõma arvada peris pikk. A ku pikk?

Või-olla olli ruhel kandmisõ võimu ja stabiilsusõ nõstmisõs küleujoki? Vai äkki olĭ tä hoobis katsikruhe? Säändsel juhtumisõl es piä ka timä pikkus olõma väega suur. Võrokõisi naabri seto omma katsikruhesid, midä nä kamjas kutsva, viil ildaaigu järvi pääl pruuknu.

Looda väega, et Kerigumäe järv and tulõval aastagal meile vällä viil mõnõ loodsigutükü, miä avitanu katõ tuhandõ aastadsõ viisõiduriista perrä tetä. Mu hää ammõdiveli, haabjameistre Keerdo Jaan joba uut, et Kerigumäe järve ruhe perrä tetä.

PILT KODOLEHE VANAVORUMAAMUUSEUMID.EE PÄÄLT.

Löüti seeni kõgõ vanõmb teedäollõv viisõiduriist Eestin. Tego om pedäjäst ütepuupaadiga, miä om peri Rooma ravvaaost (1 eKr – 124 pKr). Paat löüti Kerigumäe järve perve päält, kohe seo olĭ vällä tõmmatu. Löüdmisest anni arkeoloogõlõ teedä paikligu inemise Muusikusõ Ingmar, Ruusa Ago ja Ruusa Uuno. Parhilla konserveeritäs paati Võromaa muusõumin.

Nuti-jõulutaadi külänkääk

Joba õigõ vanast aost tulti jõulu aigu kokku, et hääd ja parõmbat süvvä ja passi kinkega jõuluvanna. Seenimaani ommava kõik alla meetri ja pääle meetri ja imä-esä tulnu mu poolõ. Mu elämisen om ruumi palĭu: kes taht, saa üüses pikäle visada. Om hää potikiviahi, kon saa külmä käest tullõn sälgä lämmistä, ja mu naanõ om maakerä kõgõ parõmb kokk.

Seo lugu juhtu minevä aasta jõulu aigu. Ku ahu uss vallalõ tetti ja süüke naati vällä võtma, olĭ terve elämine nii hääd hõngu täüs, et ei olõs enämb olnu vaia taldrikitki määri – tuust lõhnast sai joba kõtt täüs. Istsõmi sõs kõik pikä lavva taadõ ja nosisimi hääd ja parõmbat. Ahun tettü tsialapõ õkva sulli suun. Kävemi kõik aknõ pääl kaeman, kohe jõuluvana nii pikäs aos jääs, kas om äkki mõnõ tõsõ puul viina viskama nakanu ja meid är unõtanu.

Ma lätsi väläst hummukus pliidipuid tuuma. Ja õkva sis jõuluvana uma suurõ kingikotiga tulĭgi. Pakuti istmist, tsialapõt ja muudki parõmbat. Kingitüisi jagamisõl suurõ inemise loi ummi ilusit salmõ, a latsõ viirsevä telefonõ päält luulõtuisi. Ei tiiä, mis koolin oppaja kah aastak aigu ommava tennü, et mõnda rita salmõ es saa är opada.

Kõrraga nakaś üts nuur preili ikma. Jõuluvana küsse, mis tä ikk, et kas pelgäs tedä vai tuud, et salm meelest lätt. «Ei pelgä joht sinnu, jõuluvana, a mu telefoni aku sai tühäs ja aparaat visaś pildi iist är!»

Ku ma ütskõrd uma puukuurmaga tarrõ tulli, olĭ jõuluvana joba ärki lännü. No kos sõs nakaś krõpin ja krapin ummi pakkõ vallapästmisel. Ma tei kah valla paki, mis mullõ olĭ jätetü. Kost tuu jõuluvana kül tiidse, et mu vana tarõsussi omma nii lagunu ja viltu kantu? Mis tuust, et jalavarju olliva joba Venne aigu vällä mõtõldu, a nimä olli lämmä, karvadsõ ja kinä kirivä.

Üts mu nuur sugulanõ kai umma pakki väega virilä näoga. «Kas jõuluvana sõs es tiiä, et ma säänest odavat ja vanaaigsõt väikest telefonni es taha? Mi klassin ei olõ ütelgi säänest odavat jamma.»

Seo aasta jõulu aigu ei lää ma enämb puid tarrõ tuuma. Aja jõulutaadiga mõnõ sõna juttu ja või timäle kas vai terve õdagu pääst võrukiilsit salmõ lukõ. Ja mul ei lää telefoni aku kah tühäs, esiki sis, ku ma tedä päiv aigu toksi.

JÕULUVANA ELMO

Pümmel aol om hää mälestüisi heietä

Istõ ütel pümmel ja likõl joulukuu pääväl latsõpõlvõkotun pliidisuu iihn. Tinavaastanõ edimene lumi olĭ lännü ja vahtsõnõ viil taivan. Tuli tõmmaś häste ja muud pliidi pääl es olõ ku viipada. Valmis lõigudu kürvitsä uuti viil sinnä nõstmist, a kostki tulĭ nõnna tsukrupeeditsiirupi lõhn! Ei olõ peräst viimäst tsukrujanti, miist ka päält kolmõkümne aasta müüdä, tsiirupit kiitünü, a kost no tuu lõhn? Istõ viil veidükene aigu hämärän köögin madala pingikese pääl, panni veitühaaval pliidi ala tuld manu ja miilde tulĭ nii lõhnu, maitsõid ku juttõ peris kaugõ ao takast.

Peeditsiirupil om jah ummamuudu lõhn ja maitsõ, a ku taad konagi tsukrupuudusõ peräst esi keskküttega korterin gaasipliidi pääl keedi, sis es olõ üts ega tõnõ nigu peris sääne ku vanastõ… Es saaki olla, selle et sinna tullu manu mäletädä ja tunda talvõl alasi auru täüs küük, konh suurõn malmpaan mitu kõrd nädälin tsiakarduli keije, ja suur plekine tiikann, mea pea alasi kah pliidiveere pääl lämmän olĭ. Tuust tulĭ kokku säänest hõngu, medä põra ei siihn ega ellektripliidiga köögin ei olõ.

Mu latsõpõlvõn es olõ külh enämb tsukrupuudust, a peeditsiirupit tetti enne jõulu vehverkuukõ jaos. Tulli tumõdamba ku tsukru kõrvõtamisest saad tsiirupiga ja maitsõ olĭ kah nigu etemb. Latsõlõ panti peeditsiirupit süümises korgõ veerega tassikõsõ pääle ja rõõska kuurt tsolksati manu. Tulĭ põra suuhvõ tuu maitsõ, olĭ niisama hää ku no kõgõ peenembä kompvegi. Ja tulĭ miilde ka vanaimä kõnõld jutt, kuis üts naabrinaanõ poolõ üüni tsukrupiite kiiť ja nuist mahla vällä presse, a hommugult, ku vähä maada ka saanu, tuu sogadsõ ollusõ uimadsõ pääga ussõst vällä visas… Es olõki enämb miistki tsiirupit kiitä.

Vanaimä kõnõligi vahel ütte ja tõist nalĭajuttu vai umast latsõpõlvõst mõnd juhtumist. Ja lauĭ ja lugi salmikõisi, miist mõni mu kooliraamatuingi viil alalõ olĭ. Nuide juttõ jaos olĭ kõgõ paremb aig talvõl, ku tarõn hämmär, aga viil tuld üles es võeda. Nii olĭ muiduki sis, ku ellektrit viil es olõ. Ja tuust aost om nõnan ka petroolihais, külh nõrk, aga siski tunda, hüdsetriikraua veidü kõrvõnu lõhn ja kõrvun sussin, ku enne rõiva pressmist sinna vett pääle visati.

Ega petroolilampõ egalõ poolõ es jagu ja tarõnuka olli pümme. Ka sis, ku lamp palli. Sis es olõki latsõl muud tetä, ku tasakõistõ istu ja tähele panda, mea suurõ inemise tegevä, ja kullõlda, mea kõnõldas. Põra tükis viil veidü naar, ku tulõ miilde suuri tütrike ja imä ja vanaimä arvamine, et ega nii tsillukõnõ, kiä viil koolingi ei käü, suuri inemiisi jutõst kõkõ arru ei saa. Vai viil, täämbätse pääväni om meelen mõni jutt, mea latsõ kõrvu jaos es olõ! Siski olli nuu latsõ suurõ kõrva vajaligu. Nii jäije miilde ka mitma nime ja tarkus, kiä kelle kuimuudu sugulanõ om. Mitma asjaga om nii, et latsõn olõt taast kuuldunu ja ei olõki nigu vääga huulnu, aga suurõn om vahtsõst miilde tullu, võtat mõnda tarkust umast pääst nigu mõnd vanna salmivihikut kummudisuhvlist.

Mullõ tunnus, et lõhna avitasõ kõgõ parõmbadõ mälestüisi herätä. Ku tütar minevä jõulu aigu kotun käve, luutsõ ja otsõ taa kuusõlõhna takan, aga tuu ei püüsü nii kuivan tarõn, nigu põra om, kauõmb kui puukõsõ sisse tuumise päävä. Aga põra keskikkä jõudnu latsõpõlvõmälestüisi tugõsõ jälle uma lõhna, nigu olli peenükeisil välläma sokulaadõl ja kompvegel krooni tulõki algusõn, ku poodi kaupa täüs, a rahakoti lakõ. Nuid imeasju olĭ kodu varguisi ostõtu ja enämbüisi jõuluni ärä käkitu, et pühhi aigugi os latsil volilt võtta ollu. Põra kaese latsõ säänest kraami poodin peris rahuligult. Medä om palĭu, tuu ei tõmba, aga arvada, et nail omma aastõidõ peräst uma mälestüse.

Aasta viimätsel kuul om meil moodun seitungiin, telekan ja raadion meheste kõnõlda kokkvõttõide tegemisest, no et mea tinavaasta hää ja mea hõelamb olĭ. Arvada, et nii peat märgutama tähtseide asutuisi juhi, a kas mi kõik õks peami henele enne jõulu ja vana aasta õdagut arru andma, mea tett ja mea tegemädä jäi? Vast olõs põra hää hoobis umaette mälestüisi heietä ja jaka nuid latsi ja latsõlatsiga, et naa säält medägi miilde jätvä ja umakõrd ka ummi mälestüisi alalõ hoitva ja edesi kõnõlasõ. Vana pildialbumi omma ka väärt asja ja sääl peas pildele niipalĭu nimmi alla kirutama, ku viil vähägi tiiät vai keltki küüsü mõistat.

NÕLVAKU KAIE

JUTUTALGO

Võidujutu kirotaja Käbina Helena

Väiku intervjuu timahavadsõ Uma Lehe jututalossõ hindajidõ lemmikjutu kirotaja Käbina Helenaga.

Saadit ummi juttõ joba minevä aasta Uma Lehe jututalgilõ. Kuimuudu Sa talgo üles löüdset?

Ütskõrd näi Instagrammin, kuis nuur psühhiaatri Mahhovi Ove Liis kiroť, õt ERM korjas vanno juttõ ja timä om sinnä õga kõrd kirotanu ja tuu iist saanu priipiledi muusõummi. Ma tahtsõ kah priilt ERM-i näütüisi kaema minnä ja saadi uma luu kah. Piletit tuu aastak es jaeta, a himo ummi lukõ üles kirota jäi alalõ. Uma Leht käü mul kodo ja ku ma näi, õt lehele saat kah ummi juttõ saata, sõs mõtli õkvalt, õt ma kah jo veido mõista võro kiilt ja salahuisi olõ lämmistänü mõtõt ummi juttõ kirja panda.

Timahava saadit kats juttu, üte tõsidsõ, tõõsõ naľalidsõmba, a paistus, et mõlõmba hindä seen sügäväle läbieledü luu. Minkast piät tarvilidsõs kirota?

Ma vist olõ joudnu säändsehe ikka, õt kae inämp latsõpõlvõ poolõ ja taha asjo hindä seest vällä saia ja kirotamisõga nigu klaaris mõtõlda. Mullõ miildüski kirota, ku om määnegi tsiht, kohegi vaia saata vai

PILT KÄBINA HELENA ERÄKOGOST

Käbina Helena üten puja Jakoga.

andas määneki teemä ette. Sõs lätt nigu pää tüüle ja lugu nakkas esi hinnäst kokko pandma.

Kuimuudu sündü hindajidõ lemmiklugu põllutüüst kõrvalõ hoitmisõst?

Olõ üles kasunu vanaimä ja vanaesä man Tallikeste külän. Vanaimä olľ mul Vana-Vahtsõliinan velskripunktin velskri ja võtť umma tüüd väega vallalidsõ süämega. Samal aol olľ laut eläjit täüs – lehmi, mullikit, tsiko, lambit ja kanno. Ja muidoki vanaesä, kiä olľ kõik aig puŕon ja videľ rattaga kraavin. Kõik latsõ ja latsõlatsõ aeti tüüle. Ma olõ kõik aig sääne luuja lats olnu ja olõ tahtnu inämp mõtsan sõaprintsess Xenat mängi (tuu olľ tuul aol Kanal 2 päält suur hitt) ku piite kitsku. No ja ma sõs pidigi vällä mõtlõma mänge, õt põllutüü man ello jäiä.

Sa ei pelgä kirota ka hirmsist aśost ja mustriist, miä Lõunõ-Eesti eloga üten käävä. Midä tetä, et halva kombõ põlvõst põlvõ edesi es lännü?

Seo om küsümüs, mille vastusõ iist annas mõni inemine miljoona. Ma paku, õt vajja olõs inämp hindähalõstust, hindähoitmist ja -kullõmist. Om vajja alosta hindä parõmbas tegemisest, sõs vast läävä inemise kah jakopite parõmpas.

Mis ello Sa muido elät ja midä egäpäävätsele tiit?

Õgapäävätsele olõ eesti rahvakultuuri aśatundja suulisõ perändi pääl ja proomi jutussidõ ajamist üles hergütä. Õdagu koton proomi olla uma katõ latsõ aśatundja: täüdä tahtmiisi nigu «Anna külmä vett!», «Tulõ mängi magneetiliidsi klotsõga!», «Koh mu kaadsa omma?», «Tahaaaaaaa kompvekke» jne.

Olõt välläopnu lavastaja. Kas tiatriala pääl om Sul ligembäl aol määndsitki plaanõ?

Tiatrialal palľo plaanõ olõ-i, koton om kõik aig sääne tiatri – esieränis ku tulõ hambit mõskõ vai hiussit kammi. Tuu and peris oopõri mõõdi vällä. A ku aśaligult kõnõlda, sõs Tarto üliopilaisi tiätrin proomi vällä tuvva hispaanlasõ Juan Mayorga tükü tuust, kuis kirändus om vaihtõpääl suurõmp ku elo. Kaemi, kuis vällä tulõ.

Midä soovit Uma Lehe lugõjilõ?

Anna soovi asõmõl üte raamadusoovitusõ: Võro imäkeeleoppaja ja avvohinnadu kiränigu Aalmanni Aliisi novellikogo «Kes aias». Tuu om sääne hää lugõminõ, õt kõik aig omma silmi iin Võro liina kotusõ nigu Jaagumäe puut uma tsialiha ja vanno inemiisiga, vanaliina ümbre sadaja puumaja, är kribitü hruštšovka ja järveviir, miä eläs umma ello ja kost veido luudust liina kah tükk.

Küsse RAHMANI JAN

Jututalossõ kokkovõtõ

Timahavatsõlõ Uma Lehe jututalossõlõ saadõti kokko 64 juttu. Jutukirotajit olľ seokõrd 35.

Toimõndusõ hindajidõ kogon olli Brauni Mihkli, Kahro Marek, Kübärä Kristi ja Säinasti Ene. Päält näide hinnaś katõgooria «Väikut viisi põllupidäjä» juttõ Eesti Rahvaluulõ Arhiivi (ERA) hindajidõ kogo. Potipõllujuttõ loi Kaasiku Mairi, Tammõ Kadri, Valpri Valdo ja Videri Kadri.

Suur teno kõigilõ, kiä võro keelen juttõ kirotamisõ kommõt hoitva. Ja aituma juttõ hindajilõ!

LEMMIKJUTU

• **Käbina Helena**, jutt «Lühkü oppus, kuis latsõn pindride vaihõl ello jäiä». Hindajidõ kogo lemmikjutt.

• **Dolgoševi Getter**, jutt «Mustkamõts»; **Liini Enel**, jutt «Esieräline jõuluõtak». Katõgooria «Periselt elon juhtunu naľalinõ vai tõsinõ lugu» parõmba jutu.

• **Urmi Aili**, jutt «Vaba hing». Katõgooria «Vaba heng» võidujutt.

• **Dolgoševi Marta**, jutt «Mõttõrändäjä õdagulaul». Katõgooria «Rändäjä õdagulaul» võidujutt.

• **Raudkatsi Ene**, jutt «Potipõllundus». Katõgooria «Väikut viisi põllupidäjä» võidujutt (ERA hindajidõ kogo).

ERÄPREEMIÄ

• **Kürsa Ere**, jutt «Tii hoit inemist hinele mõrsjas». Luulõlidsõ rändämise jutu eräpreemiä.

• **Väljandu Ellen**, jutt «Moľohtamistuur sai otsa». Kavalusõjutu eräpreemiä.

• **Aleviku Anni** (varonimi), jutt «Ebaõnn põllundusõga». Hää oppusõ jutu eräpreemiä.

• **Leinusõ Arvo**, jutt «Kassipraat». Jahimehejutu eräpreemiä.

• **Liira Singa**, jutt «Nukahsaisja'». Koolimälehtüsejutu eräpreemiä.

• **Hillepi Einar**, jutt «Tsaeravvaga angõrja püüdmine». Kalamehejutu eräpreemiä.

• **Aidma Hele**, jutt «Suvõ sohvoosipõllu pääl». Mälehtüsejutu eräpreemiä.

• **Plumanni Kaja-Riina**, jutt «Hingiao mõtisklus». Märgotusõjutu eräpreemiä.

• **Puderzelli Linda**, jutt «Sandiuputus». Vana ao jutu eräpreemiä.

• **Reiliku Kalev**, jutt «Viktorigõ Valga veinivabrikun». Joodikidõ kandsõldamisõga toimõsaamisõ jutu eräpreemiä.

• **Rahmani Elo**, jutt «Esä ja poig». Vahtsõ ao tehniga jutu eräpreemiä.

• **Metsa Sirje**, jutt «Mõnutunnõ». Maagilidsõ realismi jutu eräpreemiä.

• **Saarõ Heljo**, jutt «Tulõkahju». Mälehtüsejutu eräpreemiä.

• **Silla Ants**, jutt «Võrumaa om allõs viil». Kunstilidsõ mälehtüse jutu eräpreemiä.

• **Müürsepä Külli**, jutt «Külmäle maalõ – Gröönimaalõ». Reisijutu eräpreemiä.

• **Saarõ Hedy**, jutt «Prii miis – õgal aol, õgal puul». Elolidsõ jutu eräpreemiä.

HÄÄ JUTU PREEMIÄ

• **Orassoni Elmet**, jutt «Koolielo mälehtämisi».

• **Õkva Margit**, jutt «Lühkene jutt».

• **Holsteini Sirje**, lugu «Võromaa talo laal».

• **Reinerti Elmo**, jutt «Nuur kuŕategijä».

• **Linderi Kaja**, jutt «Noorõst iäst põllupidäjä».

• **Oleski Villem**, jutt «Matusõjutlus Pankovitsah».

• **Panga Milvi**, jutt «Seokõrd sääne lugu».

• **Orassoni Rael-Adiina**, jutt «Üts esimuudu kurb jõulupuulpäiv».

• **Valpri Liina**, jutt «Kolm Ainot».

• **Mõtsa Miili** (varonimi), jutt «Rändäjä õdagulaul vai Viliksaarõ mõtsa takan käügü».

• **Laanõ Heli**, jutt «Uutminõ».

• **Riitsaarõ Lainõ**, jutt «Lugu hindäst ja latsõlatsõst».

• **Veberi Hilda**, jutt «Rändäjä õdagulaul».

Hindajidõ kokkovõttõ timahavatsist jututalgist

Brauni Mihkli:
Aoluulasõn olľ töie lugõminõ põnnõv, selle et palľo autori olli umin jutõn ütsipulgõ kirotanu tuu ao elämisest-olõmisõst ja toonu vällä asjo (mõnõ peris hirmsa!), miä «klassikalidsõ aoluu» raamatin vaihõl veiďo abstraktsõs jääse vai sinnä jovvaki-i. Näütüses sõast kõnõldõn iks näüdätäs suuri lahengit, a mitte tuud, kuis latsõ lämmätruuba seen pommivaŕon olli. A saadõti väega lustiliidsi juttõ kah nink mu meele teivä esieräliste rõõmsas noorõmba kirotaja, kiä olli hää tasõmõ ja mõosa stiiliga.

Kahro Marek:
Ma sai joba kümnes kõrd hindid jaka. Ku tagasi kaia, sõs omma kõik jutu nigu värvilidse kildakõsõ kaleidoskoobi seen. Naa paistusõ muidu üttemuudu, a torru käänden sünnüs egä kõrd vahtsõnõ mustri, miä om suutumas tõistsugunõ ku mineväne. Timahavvanõ «mustri» om saanu häste kirriv: tõsinõ ja tummõ tuun segi rõõmsa ja tsärrega. Naidõ juttõ perrä või nüüd kimmäle üteldä, et üts keskmäne Vana-Võrumaa inemine om vaba hingega tüümurdja, kiä jätt tõnõkõrd kirvõ vai kõpla sinnäpaika ja lätt Nipõrnaadi jälgi piten ilma pääle roitma.

Kübärä Kristi:
Es tunnõ kõrd kah, õt loe võistlusõjuttõ. Loi nigu ütte umbõ hääd raamatut. Olľ põnnõv, sai naarda ja miilde jääse kõgõ inämb nuu, miä hengele hallu teivä. Uskmalda hää om iks võrokõisi juttõ kõnõlõmisõ ja kirjapandmisõ mõistminõ! Ma olõ väega tenolinõ, õt sai naid kõiki lukõ! Võidujutu tundsõ ma hindä jaos kõrrapäält är, a näütüses kõgõ meistrembä võro keele tundja sortminõ olõs mu jaos külh hoobis võimalda ülesannõ olnu, selle et vast õnnõ mõnõ ütsigu jutu man tulľ ülepää päähä mõtõ, õt võro kiil olõ-i vast inemise egäpäävänе kiil.

Säinasti Ene:
Tundu, et seokõrd olľ inämb tõsitsit juttõ, a noid om kah vaia. Kirotõdi nii esimuudu aśost nigu kunstmudso vai tsaeraud. A ka joba säändsest vanamuudsast aśast nigu VHS-kassett. Mõnõ luu tegi eräle hääs kirjapandmisõ viis, nii et olľ lihtsä lukõ. Miildü paar säänest juttu, koh midägi nigu es sünnüki, a mõttõ olli ummamuudu miilikööutjä. Aituma kõikilõ!

Valpri Valdo:
Mi tan (Eesti Rahvaluulõ Arhiivi hindaja) kõik inämb-vähämb liinainemise, a inämbjagu juttõ olli nigu peris maapidämisest. Lukõ sai hulka aiapidämise nippe, latsõpõlvõ- ja eloluku, egäpääväst ello ja külärahva läbikäümist, rahvatiidüst, kotussõperimüst, hääd kiilt ja rahvaliidsi oppussõnnu. Rahvaluulõ arhiivi hinnatun võidujutun «Potipõllundus» olli kõik nuu osa olõman.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi periolõmisõst ja tähendüsest.

Käbin

Seod nimme kand Eestin 45 inemist. Nime peritollu om Eesti perekunnanimeraamadu jaos uurnu Pussi Fred.

Tegemist om põlidsõ Virumaa nimega. Seo panti õnnõ üten mõisan, Jõhvi kihlkunna Kohtla mõisan 1835 kujul *Käbbin*. Nime saajidõ esäs-vanaesäs olľ Käva (*Kebba*) Toomas ehk Uustalu Toomas (1742–1802). Tuudaigu kirutõdi Käva külä vai talurühmä nimme vahel *b*- ja vahel *w*-ga ja vast nii ka vällä üteldi: Käba ~ Käva. 19. aastagasaal toimu kotussõnimen harilik muutus, kon b-varjants kattõ är ja jäi õnnõ -*v*. 20. aastagasaa alostusõn olľ Käva külä lähkün Käva kaivandus, parhilla om kõik tuu kant Kohtla-Järve liina osas saanu, küll om alalõ Käva bussipiätüs.

Priinime tegemises *a*-lõpuga lisanimest Käba panti sinnä otsa vinne keele naissuutunnussõga sõnnu nimelõpp *-in*: *Käbba* > *Käbbin*. Vinne mõost om sõski rassõ kõnõlda. Kohtla mõisan es panta üttegi *ow*-lõpuga priinimme, a näütüses Pagari mõisan panti 27 tükkü. Pussi Fred kirutas, et Uustalu Tuuma üte vele perrätulõja saiva priinime *Mäggin* ja tõsõ vele uma priinime Martin. Nuu olligi kõgõ Kohtla mõisa ainukõsõ *in*-lõpu. Võiolla, et tuu väiku seeriä tõugas käümä edenime-kujulinõ nimi Martin? Ütte Käva külä tallu kutsuti Mägi talu, priinimel Mägin om katõssa kandjat.

Käba (*Kebba*) nimega külä olľ selgele olõman joba 1716. aastagal, sääl olľ sõs kolm sama lisanimega peremiist, kinkast *Kebba Nicolas* (Käva Nigul) olľ Käbini nime saajidõ edevanõmb. Varatsõmba aoluu asi om tsipa segäne, mainit om nimme *Cobba ~ Kobba*. 1420 om üten perändüsest loobumisõ ürikün mainit hainamaad seon paigan (ülembsaksa kiilde ümbre pantult *mit dem Heuschlage in der Kepe*). Mullõ paistus külh, et tuu *Kepe* olõ-i olnu õnnõ hainamaa, a asustõdu paiga vai vähämbält paikkunna nimi, mink perrä om nimmat hainamaad.

Pussi Fred om paknu, et innembi om Käba kotussõnime alussõs sõna *kääbas* ku sõna *käba* 'paks puukuur vai tuust tett *võrgukäba*'. Tuuga tulõ nõun olla. Viil om tä paknu, et ku 1420. aasta hainamaanime alussõs om iks meile tiidmäldä asustõdu kotussõ nimi, sõs sobis tuu alussõs häste muinasskandinaavia inemisenimi *Kebbe ~ Kebbo ~ Käbbo*, miä tulõ germaani kutsmisnimest *Gebo*. Gebo alussõs om näütüses katõosalinõ germaani nimi *Gebolf*, kon edimäne osa om *geba* 'and(am)'.

Gebolfist harilikumb germaani nimi om Gebhard. Käva kandi kõgõ vanõmbidõ külli nime omma joba Taani hindamisraamatun 1241, nigu Kukruse ja Kohtla Vanaküla vana nimi *Odris*. Võisi arvada, et säändse tütärkülä nigu Mõisamaa ja Käva olõ-i kah palľu noorõmba ja omma tegünü keskaol. Nii et esihindäst või Gebolfi vai Gebhardi nimi Käba külä nime takan olla külh.

SAARÕ EVAR

PERÄMÄNE KÜLG

Uma Lehe 2025. aastaga jututalossõ hindajidõ kogo lemmikjutt

Lühkü oppus, kuis latsõn pindride vaihõl ello jäiä

KÄBINA HELENA

Olõ üles kasunu vanaesä ja vanaimäga tsilʹokõsõn talon, kon tüütegemine olʹ avvo seen. Tuuperäst ka lühkü oppus, kuis vanaimä ellojäämiskursuisil inemises jäiä.

Edimäne knihv: ku sinno om pantu pikäs pääväs peedivai kapstavirkside vaihõlõ, sõs olõ sääl tasalikult, liiku-i liisnalt kipõstõ edesi. Kükütä mugavalõ, tagaots panõ tagomadsõ virkse pääle, õt olnu hää tugi. Ku vanaimä kaema tulõ, õt mis tuu lats sääl õks tege, sõs panõ käe tüüle. Kidsu kipõstõ hainu, hindäl pää all ja ikulidsõ mooduga nägo iin, sõs saa vanaimä arvo, õt sa periselt tüüd tiit. Mano võit küssü: «Vanaimä, kas ma või kurkõ kah valla?» Tuust saa vanaimä arvo, õt sa olt tüütegemisele ja õigõs inemises saamisõlõ pühändünü. Kimmähe ajagu-i jonni. Ku sa õks piät edesi tegemä, tuuperäst õt peedi saa-i jo haina seen kassu, sõs tii nii, õt kaksa suurõmba haina är ja aja käpäga väikumbilõ muld pääle.

Tõõnõ knihv: ku su vanaimä arvas, õt kõgõ parõmbahe avitas mõtsatsiko vasta inemise sitt, sõs olõki-i muud kuntsi ku käügü-i päivä poti pääl, aja kõtt täüs marju ja midägi värskit, miä aian om ja miä kõtu pehmes tege – näütüses kurkõ vai tomatiid (tervüslikult süvven saat hää latsõ tiitli nigunii). Ku õtak käen, mine vanaimäga kardokavirkside vaihõlõ, lasõ sääl uma kraam kipõstõ är. Võit vanaimäle viil üldä, õt pümme mõts hiidütäs sinno – tuust saa vanaimä arvo, tuuperäst, õt timä om kah lats olnu –, ja panõ kodo plagama. Peräst kitetäs sugulaisi iin, õt võeh ku hääs latsõs olõt kasunu, ja kimmähe saat Komeedi kommi kah. Peris mitu tükkü!

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Kolmas knihv: ku vanaimä arvas, õt põllu päält kivve korjaminõ ja lupiine kakminõ tege ilma kuigimuudu parõmbas, sõs tii taast mäng. Vast kasusõ tuu põllu veeren lilli vai ilosa hainakõsõ. Edimält vii undrugu seen kivve põllu viirde unikohe – tähüs om maaha pant, õt lats tege tüüd. Sõs nakka aigupite lille korjama. Tuu võtt jo peris palʹo aigu. Pääle tuud palmi neo lilli vanikus. Vanaimä nigunii vand lupiinirõipit vai hagõ takastsälä vanaessä, kiä tarõn raamatut lugõ. Vaihtõpääl võit jo paar kivvi kah koŕada.

Neläs knihv: hainatego vai kardohkavõtt. Neo omma rassõ tüü ja viil rassõmp om säält minemä lipsada. Ku om hainu vaaluriibmine vai üleslüümine, sõs kae, õt säet hinnäst säändse riä pääle, kon mõni suur inemine vasta tulõ. Esieränis, ku tuu suur inemine om kõva tüümurdja. Inne ku sa arvo saat, mitu parmu sinno kõrraga süü, om tuu tüümurdja jo su vastan. Ja sõs valit järgmädse ria ja inne ku sa saat arvo, kuimuudu rihä õigõt muudu kätte võetas, om su tsõdsõ jo sullõ vasta joudnu, tuuperäst, õt hainaaig om kipõ aig ja eloilmangi ei tiiä, kunas või vihm kaala tulla. Tuu vihm tege inemise kah närvilidses, kae, õt kõlgussõn hainu sõkkun kinkagi vigla otsa ei karga.

Kardohkavõtmisõga om säänesama lugu: kae, kon rabõlõs su imä, ja nakka säälsaman korjama. Nigunii saa tä kipõmbahe kardohka koŕadu, tuuperäst, õt vaest om vanaesä naanu jo juuma ja võiolla satas põka päält ülepää maaha ni kardohka jääseki võtmalda ja naabri nakkasõ kaema. A ku imäl om pantu talgoliidsilõ kardohka kiimä ja suust podisõs ja imä juusk küüki, sõs hoia tollõ virkse päält kavvõndahe – muido piät sa säält kõik ütsindä är korjama.

Viies knihv: ku om vajja tarrõ vai kappõ kraami. Tuu olõki-i nii halv tüü, tuuperäst, õt vanaimä kappõst tulõ egäsugust esierälist kraami vällä – näütüses tsilʹokõnõ pupp, miä olʹ vanaimäl, ku tä lats olʹ, vai vanaimä-vanaesä pulmapildi, kon nä ommava nii peenükese ja tõõnõtõõsõhoitmist täüs ni mõistaki-i viil arvada, ku palʹo hätä, tapõlust ja juumist nä piät tunda saama. Tõõsõn suhvlin või olla kullanõ rõnnanõgõl vai verevä kiviga sõrmus, midä sa aig-aolt õks pruuvman käüt, ku vanaimä om alõvin poodi vai perretohtri man. Sa mõtlõt: ku ma kunagi suurõs saa, sõs ma tii kõik tõisildõ ku vanaimä, ma võta uma latsõ ja lää är, a ummõhtõ lätt kõik sammamuudu.

Kuvvõs knihv: hõrakidõ, sitikide ja karusmarju korjamisõ aig. Tuu om jälki kipõ tüüaig, selle et piinülihamassina muudu massin mugu käü ümbre ja pott om jo pliidi pääle pantu. Tii sõs nii, õt naaku-i marju üteviisi korjama, a roobidsõ tsäük ütekõrraga. Muist panõ suuhtõ, muist pangi. Panõ julgõlõ roodsu kah sisse, koolõ-i tuust kiäki är. Kimmähe lätt sinna mõni mutuk kah. Ja ku om üts vaganõ hetk, mine tõmba hõragumaŕaga hindäle naarusuu ette, selle õt ikkõ tulõ palʹo, a naarmist piät kiäki miilde tulõhtama.

Parm tsuskas

Naľapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Raudtiijaama puhvõt

Ku ma lats olli, ellimi Võro raudtiijaama lähkül. Jaaman olʹ puhvõt, kon sai küländ odava raha iist süvvä. Edimält olʹ puhvõt õnnõ raudtiijaama tüütäjile ja vast reisjile kah, a peränpoolõ saiva kõik säält osta.

Edimält tüüti puhvõtin õnnõ vinne naasõ, a perän lätś asi nii, et vinläse es taha prostambit töid tetä, näütüses anomit mõskõ, ja sis võeti näide asõmõlõ tüüle eestläse. Puhvõtist sai telli suppi ja praati. Kiä tahtsõ, sai klaasi veini kah osta. Tuu olʹ suur luksus.

Ku ma ütsändän klassin käve, olʹ meil Suu-koolin nii hulga opilaisi, et kuul olʹ katõn vahetusõn: hummogudsõn ja õdagudsõn. Ma käve õdagudsõn vahetusõn ja õdagidsilõ opjilõ es jakku inämb koolisüüki. Sis juhtu mõnigi kõrd, et lätsi raudtiijaama puhvõtihe. Telse sääl paar viinerit, sinnä mano käve hapnõkapsta kah. Ku kõtt tühäs jäi, sis telse üte viineri mano. Makõsöögis võti tassi musta kohvi ja kohvi kõrvalõ sokolaadikompvegi. Ni olʹgi koolilatsõ lõunasüük süüdü.

Puhvõt ja raudtiijaam omma joba ammu kinni pantu. A mälehtüs uhkõst puhvõtist ja koolilatsõ odavast kõtutävvest püsüs täämbädse pääväni häste meelen.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Rohilidsõ jõulu

Ma kuuli raadiost, et ku häste lätt, sõs om jõulupühhi aigu moro pääl vähämbält valgõ iäkard, ku ka lummõ ei olõ sadanu. A mille või ei jõulu rohilidsõ olla? Tuu om jo väega rahustaja värv, miä näütäs luutust, rahhu, kimmüst ja ello. Mis tuust, et nii üüse ku päivä om pümme. Ekä värvi lambitulõ omma suurõs abis, esieränis ku lumõraasa olõ-i ja keskpäävälgi ei lää niipalʹo valgõs, et saa laetulõ är kistuta.

Õnnõ nuu jõulutulõ võissi palla ilma plinkmädä. Herevüst om niigi palʹo. Rohilidsõ jõulupühä andva märko, et pia om kevväi käeh ja elo lätt iks tsõõri pite edesi.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

Telli saa:
tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.

Latsilõ

Täüdä' är ristsõna! Vastussõs saat teedä', kiä vana ao latsil jõulu aigu külän käve.

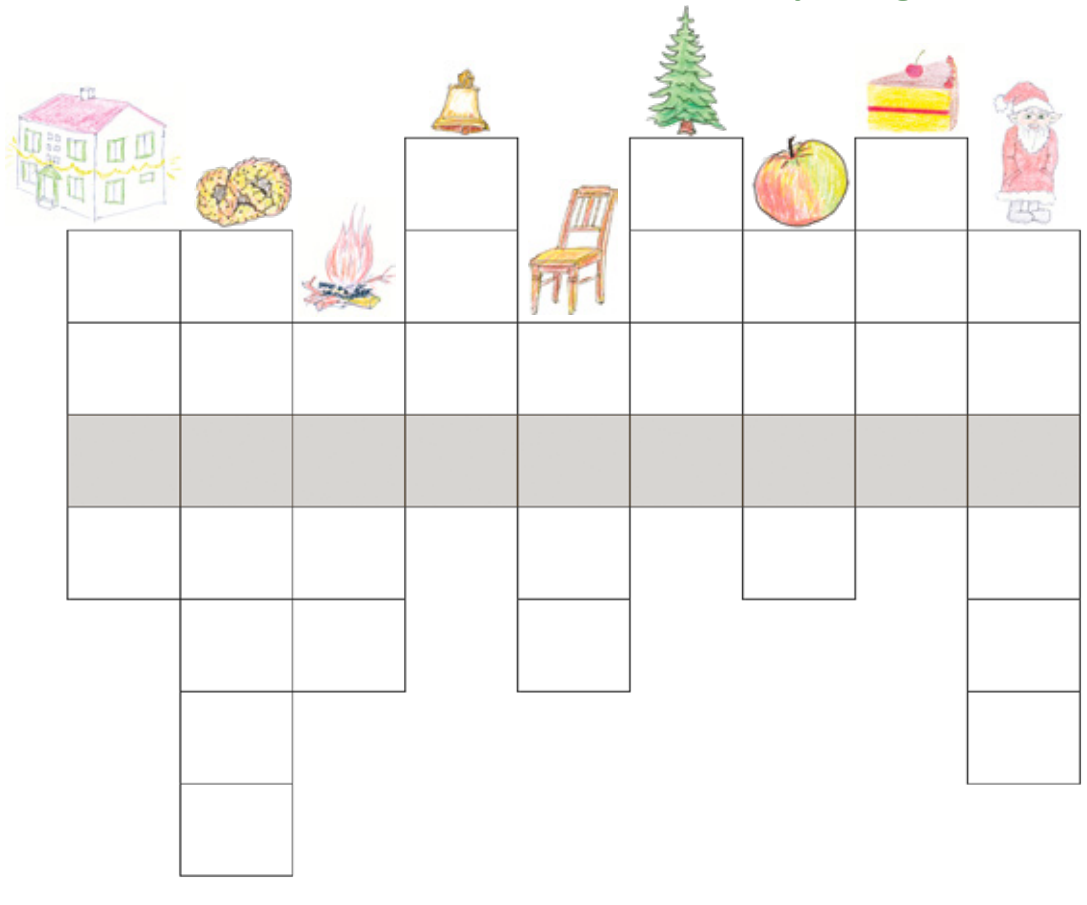

Vastus saada **üte nädäli joosul** meiliaadrõssi pääle
latsinukk@umaleht.ee
vai postiga:
Uma Leht,
Tartu 48,
65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka **postiaadrõs.**

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva
Võro instituut
ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus:
LEIB.

Avvohinna saa
JOHANSONI SANDRA (7)
Karksi-Nuiast.